

En pjece til:

Mennesker med handicap

Professionelle

Pårørende

Netværk

Seksuelle overgreb

mod mennesker med handicap

gode
råd om tegn på
overgreb!

Også mennesker med handicap udsættes for seksuelle overgreb – men mange overgreb anmeldes aldrig

Der er ikke lavet en samlet undersøgelse af seksuelle overgreb mod mennesker med handicap i Danmark. Vi ved derfor ikke præcist, hvor mange overgreb der sker.

Men vi ved

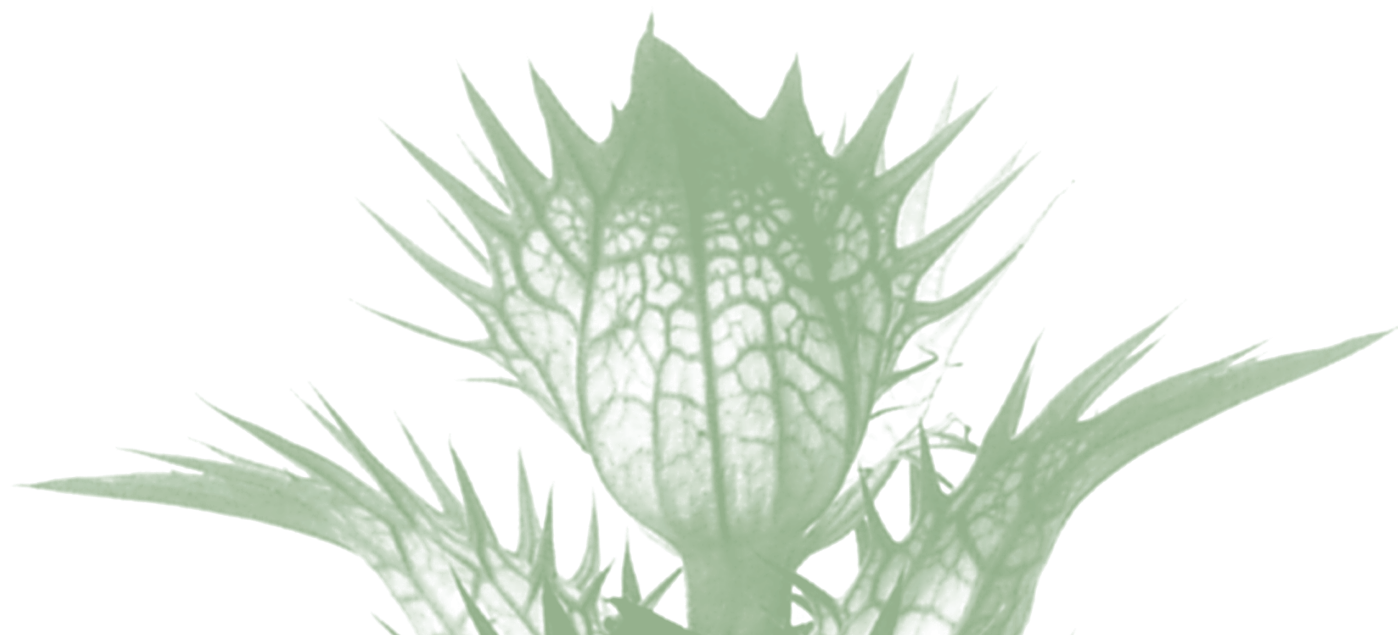
- At mennesker med handicap mindst lige så ofte udsættes for seksuelle overgreb som mennesker uden handicap.
- At mennesker med handicap ofte udsættes for flere seksuelle overgreb af den samme krænker. Det gælder ikke i samme grad overgreb mod mennesker uden handicap.
- At mange overgreb mod mennesker med handicap aldrig anmeldes.

Langt flere seksuelle overgreb mod mennesker med handicap kan opdages og anmeldes. Langt flere overgreb kan stoppes tidligere. Men det kræver, at professionelle, pårørende og netværk kender tegnene på, at der er sket et seksuelt overgreb.

Derfor denne pjec.

Hvem handler pjecen om?

Pjecen handler både om mennesker med fysiske og psykiske handicap. Og om mennesker med sværere og lettere handicap. Der er selvfølgelig stor forskel på disse mennesker, men i forhold til risikoen for seksuelle overgreb er der mange fællesstræk.

Fakta om overgreb

Hvad er et seksuelt overgreb?

Et seksuelt overgreb kan involvere fysisk kontakt. Men der kan også være tale om et overgreb, selvom krænkeren ikke rører ved sit offer.

Eksempler på fysiske overgreb

- At krænkeren berører ofrets kønsorganer
- At krænkeren berører andre dele af ofrets krop, for eksempel brysterne
- At ofret tvinges til at røre krænkerens kønsorganer
- At ofret tvinges til samleje.

Eksempler på ikke-fysiske overgreb

- At krænkeren blotter sig for ofret
- At ofret tvinges til at klæde sig af
- At ofret tvinges til at se på pornografiske billeder
- At ofret udsættes for sexchikane: mundtlige seksuelle tilnærmelser, som ofret ikke ønsker.

Hvem begår overgrebene?

Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap begås næsten altid af et menneske, som ofret kender.

Meget ofte er krænkeren et menneske, som ofret er afhængig af eller modtager hjælp fra. Det kan være professionelle – som hjælpere, chauffører eller ansatte på bo- og servicetilbud. Det kan også være pårørende eller bekendte.

Også mennesker med udviklingshæmning begår seksuelle overgreb. Ofrene er især andre mennesker med udviklingshæmning.

Et seksuelt overgreb er et seksuelt overgreb – uanset om ofret har et handicap eller ej

Hvornår er sex overgreb?

Der er tale om et seksuelt overgreb, når et menneske påtvinger et andet menneske en seksuel handling, som dette menneske ikke ønsker. Enten fordi han eller hun:

- ikke har givet sit samtykke
- er presset til at give sit samtykke.

Er mennesker med handicap særligt udsatte?

Nogle mennesker med handicap har svært ved at sige nej til uønsket seksuel kontakt. Enten fordi deres fysiske handicap gør det vanskeligt at tale. Fordi handicappet gør at de kan sige nej med munden – men ikke med kroppen. Eller fordi deres udviklingshæmning gør det svært at sige fra.

Derfor er der også tale om et seksuelt overgreb, hvis ofret:

- ikke har sagt nej – fordi han eller hun ikke er i stand til det.

For mennesker med udviklingshæmning er der desuden tale om et seksuelt overgreb, hvis krænkeren:

- i uacceptabel grad udnytter, at ofret tilsyneladende ønsker den seksuelle handling.

Han blev meget tilbagetrukket. Ville pludselig ikke se sine venner. Holdt op med at gå til svømning og volleyball... det havde han ellers været meget glad for. Jeg prøvede at overtale ham. Jeg pressede også lidt på – det må jeg indrømme. Det fortryder jeg nu. Men man forestiller sig jo ikke... og han plejer jo at fortælle mig alt, ikke?

Far til offer for seksuelt overgreb

Jeg havde godt lagt mærke til to eller tre gange, hvor hun var rød og hævet dernede. Jeg sagde det også til en af de andre. Men vi troede jo, at hun var kommet til at kradse sig selv. Det var først, da lægen fortalte, at hun var gravid, at vi forstod, hvad der var sket.

Professionel, som arbejder på et botilbud for beboere med udviklingshæmning

Hvorfor er det svært at fortælle om?

Nogle mennesker med handicap har svært ved at kommunikere. Men også andre forhold kan gøre det særlig svært for mennesker med handicap at fortælle om et seksuelt overgreb.

Fysisk og psykisk afhængighed

- Mange mennesker med handicap er afhængige af andres hjælp. Det kan være svært at stole på sin egen ret til at sige fra, når man er vant til at være afhængig af andre.
- Det kan være svært at berette om et overgreb begået af en person, man er afhængig af. Man kan frygte følgerne. Måske forsvinder den hjælp, man er afhængig af. Måske får man stadig fysisk pleje af krænkeren, selvom man har sagt nej til sex – men „hjælpen“ gives nu så hårdhændet, at det gør ondt. I sådan en situation kan mildere seksuelle overgreb føles nemmere at tåle på kort sigt.
- Nogle føler, at det giver status at have et forhold til en person, der ikke har et handicap. Eller hvis handicap er lettere end ens eget. Det kan gøre det vanskeligt at fortælle om, at kæresten begår seksuelle overgreb.

For mange mennesker er det svært at fortælle, at de har været udsat for et seksuelt overgreb.

Nogle typer handicap kan gøre det endnu sværere. Det samme kan forhold, der følger med handicappet.

Derfor fortsætter seksuelle overgreb mod mennesker med handicap ofte gennem længere tid.

Lær tegnene på overgreb!

Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap finder sted. Og der er grund til at tro, at de i mange tilfælde sker, uden at nogen omkring ofret opdager det.

Derfor er det vigtigt, at professionelle, pårørende og netværk omkring mennesker med handicap kender tegnene på, at et overgreb har fundet sted.

Kun på den måde kan overgrebene stoppes. Og kun på den måde kan ofrene få den støtte og behandling, som de har brug for.

Tegn på, at et seksuelt overgreb har fundet sted

Der kan være både fysiske og psykiske tegn på, at der er foregået et seksuelt overgreb. Samtidig er det vigtigt at huske, at alle mennesker reagerer forskelligt på et overgreb.

Hos nogle mennesker er der flere tegn på, at de har været udsat for et seksuelt overgreb. Hos andre er der ingen. Nogle tegn er meget tydelige. Andre er meget svære at få øje på. Listen på disse to sider viser en række eksempler på tegn på overgreb.

Fysiske tegn på seksuelle overgreb

- Blå mærker, sår, rifter, hævelser og andre tegn på fysisk vold.
- Tøj, som er revet i stykker eller forsvundet.
- Rifter og ømhed omkring kønsorganerne.
- Seksuelt overførte sygdomme eller graviditet.

Hvordan opdager man, at der er sket et seksuelt overgreb, hvis ofret ikke selv fortæller om det?

Psykiske tegn på seksuelle overgreb

- Ændret personlighed eller adfærd. Ofret gør og siger ting, som han eller hun ikke plejer.
- Lav selvfølelse. Ofret mister troen på sig selv. Ofret bliver meget usikker og selvudslettende.
- Depression. Ofret bliver indadvendt og ulykkelig.
- Tilbagetrækning. Ofret mister kontakt med vennerne eller holder op med at gå ud.
- Søvnløshed. Ofret kan ikke falde i søvn, sover dårligt eller har mareridt.
- Spiseforstyrrelser. Ofret spiser ikke eller kun meget lidt. Ofret spiser usædvanligt meget.
- Tab af færdigheder eller forringet funktionsniveau. Ofret kan ikke længere gøre ting, som han eller hun kunne tidligere.
- Tab af eller forringet taleevne. Ofret kan ikke huske ord, han eller hun plejer at kunne. Ofret stammer.
- Selvskadende adfærd. Ofret slår, sparker, kradser eller bider sig selv. Eller skader sig selv på andre måder.
- Udadreagerende adfærd. Ofret slår, sparker, kradser eller bider andre. Eller skader dem på andre måder.
- Upassende seksuel opførsel eller overdreven fokus på sex. Ofret blottes sig eller rører ved sig selv foran andre. Ofret gør overdrevne seksuelle tilnærmelser til andre.

Sådan kan du hjælpe

Tag mistanken alvorligt

Det er vigtigt at huske, at ingen af tegnene på listen i sig selv er bevis på, at der er sket et seksuelt overgreb. Der kan for eksempel være mange årsager til, at et menneske bliver deprimeret eller sover dårligt.

Nogle gange kan man slet ikke kan få øje på nogle tegn. Nogle gange er man i tvivl om de tegn, man ser. Derfor reagerer man ikke.

Men hvis man har en mistanke, er det vigtigt at tage den alvorligt. Måske er der sket et seksuelt overgreb. Også selvom der ikke er nogle sikre beviser.

Man bør ikke afvise mistanken på forhånd. Hverken ens egen mistanke eller andres.

...men gå ikke i panik

Hvis du får mistanke eller viden om et seksuelt overgreb, så prøv at tage det roligt. Det er vigtigt at handle. Men det er også vigtigt ikke at handle i panik.

- Tal med ofret om din mistanke eller din viden. Fortæl, at du gerne vil hjælpe, hvis der er sket et overgreb. Understreg, at et overgreb aldrig er ofrets skyld.
- Hvis ofret bruger et bo- eller servicetilbud, så tal med lederen eller eventuelt en anden ansat om din mistanke.
- Hjælp ofret med at tage kontakt til politiet. Seksuelle overgreb er strafbare. Det er vigtigt, at du ikke selv begynder at „lege detektiv“.

Det er svært at mistænke et menneske, man kender

Mennesker med handicap, som udsættes for seksuelle overgreb, kender næsten altid krænkeren. Det gør nogle af de professionelle, pårørende og netværk omkring ofret derfor også.

Det er svært at mistænke et menneske, man kender. Det er svært at fortælle andre om mistanken. Og det er endnu sværere at anklage den, man mistænker.

Mange er bange for, at andre skal mistænke dem selv. Derfor gør de helst ikke noget – medmindre de har sikre beviser.

- Som pårørende eller ven er det svært at anklage en professionel. For man ved, at det menneske, man kender og holder af, er afhængig af den professionelle hjælp.
- Som pårørende er det svært at anklage et menneske fra ens egen familie. For familielivet fortsætter efter anklagen.
- Som medbeboer i et botilbud er det svært at anklage en professionel. For man er selv afhængig af hans eller hendes hjælp.

- Som professionel er det svært at anklage en pårørende. For bo- og servicetilbud er afhængige af et godt forhold til de pårørende.
- Som professionel er det svært at anklage en kollega. For arbejdslivet fortsætter efter anklagen.

Lad tvivlen komme ofret til gode!

Det er svært at mistænke et menneske, man kender. For tænk hvis den mistænkte er uskyldig? Eller hvis mistanken ikke kan bevises?

Husk! Hvis omverdenen ikke reagerer, fortsætter overgrebene måske ... Lad derfor altid tvivlen komme ofret til gode.

Som professionel har man pligt til at reagere

Et seksuelt overgreb er strafbart

Professionelle, som får viden – eller mistanke – om et seksuelt overgreb, har skærpet pligt til at anmelde det.

Uanset om krænkeren er ens egen kollega, en af ofrets pårørende eller et menneske fra ofrets netværk.

Seksuelle overgreb er strafbare efter straffeloven.

Da jeg var helt ung pige, havde jeg en kæreste, som udsatte mig for seksuelle overgreb. Jeg kunne ikke sige fra. Jeg troede, det var min egen skyld. Da jeg endelig kom ud af forholdet, var jeg meget bange for sex. Ja, faktisk for mænd i det hele taget. I dag synes jeg, at det er forkert, at der ikke var nogen, der spurgte mig, hvorfor jeg altid undgik mænd. Jeg tror, at de tænkte: „Nå ja, det er nok fordi, hun er handicappet, at hun ingen kæreste har“. Det tog ti år, før jeg turde få en kæreste igen.

Offer for seksuelt overgreb

Gennem årene har jeg arbejdet i flere botilbud, hvor en beboer har begået seksuelle overgreb mod andre beboere. Krænkerne havde typisk en meget udadrettet og voldelig adfærd. Det samme fik flere af ofrene bagefter. Jeg tror i øvrigt, at de fleste af krænkerne selv havde været udsat for seksuelle overgreb tidligere i deres liv.

Professionel, som arbejder på et botilbud for beboere med udviklingshæmning

Jeg blev opmærksom på det, fordi hun blev helt fanatisk omkring hygiejne. Hun vaskede sig konstant, gik måske i bad fem gange om dagen. Hun følte sig jo beskidt og ulækker.

Mor til offer for seksuelt overgreb

I samme serie
findes pjecer om:

Forebyggelse

Retten til
at sige Nej!

Under udarbejdelse:

Når skaden er sket

Her kan du få mere at vide

Litteratur

Seksuelle overgreb på mennesker med handicap – et litteraturstudie
Elsebeth Kirk Muff. Socialt Udviklingscenter SUS, 2001

*Sexologi: En bog for professionelle og forældre
om udviklingshæmmede menneskers seksualitet*
Jørgen Buttenschøn. Forlaget EIBA-Press, 2001

Vejledning: Seksualitet – uanset handicap
Socialministeriet, 2001

Hjemmesider

En del internationale hjemmesider beskæftiger sig med seksuelle overgreb mod mennesker med handicap. De tre første hjemmesider nedenfor er til brugerorganisationer. Den fjerde hjemmeside handler især om forskning på området.

Safe Place: www.austin-safeplace.org

Voice UK: www.voiceuk.clara.net

Respond: www.respond.org.uk

International Coalition on Abuse and Disability: www.quasar.ualberta.ca/ddc

Ingen danske hjemmesider har særligt fokus på seksuelle overgreb mod mennesker med handicap. Den første af hjemmesiderne nedenfor har et tema om handicap og seksualitet. Den anden handler om seksuelt misbrug. De øvrige retter sig bredt mod mennesker med handicap.

Formidlingscenter Øst: www.fc-east.dk/seksualitet

Center for seksuelt misbrugte: w1.1644.telia.com/~u164400954/

De Samvirkende Invalideorganisationer: www.handicap.dk

Landsforeningen LEV: www.lev.dk

Center for ligebehandling af handicappede: www.clh.dk

Hvis du vil vide mere

Bogen *Seksuelle overgreb på mennesker med handicap – et litteraturstudie* har en omfattende litteraturliste. Der kan du finde både dansk og udenlandsk litteratur og hjemmesider.

Seksuelle overgreb mod mennesker med handicap: Tegn på overgreb

Juli 2002

Udgiver:

Socialt Udviklingscenter SUS

Nørre Farimagsgade 13

1364 København K

Tekst: Pernille Grünberger

Foto: Karl Blossfeldt

Layout: Christian Schmidt

Tryk: Grafiske Løsninger

Oplag: 12.500

Produceret med støtte fra

Sygekassernes Helsefond